

Угдэн эзн болхмн

Хөд өсклгэиг цааранднь улм делгрүлхин болн хөднэс ноос угдэж авлгэиг икдүлхин тускар КПСС-н ЦК-н болн СССР-н Министрмүдин Советин Бичгин хэрүд, Хальмг таньгэчин күч-көлсчнр, селәнэ эдл-ахун цуг көдлэчнр, зургьадгч пятилеткин чилгчэр, хөддиннь тоог гурви сай күргх болн 100 гектар газрин агту болгънас 304 килограмм мөс авх болдж бий деерән даалгэвр авчхала. Телү мет бод мал өсклгэяр чигн бас тодрха, темдгтэ даалгэврмуд авгдсн болдг.

Онъгрсн, 1957 джил таньгэчин колхозмуд болн совхозмуд эн даалгэврмудан күцэхин төлэ ик гидгяр шундж көдлэд, селәнэ эдл-ахуг өбдүллгэяр, темдгтэ кесг диилгүмүд шинэс бэрцхэв.

Бий деерән даадж авсн даалгэврмудан күцц күцәнэв гихлэ, 1958-ч джил хөднэ тоог хойр сай күргдж өскх зөвтэвдн. Бод мал бас өскгдх зөвтэ. Хөднэс киргэдж авх ноосна тоог бас йир өбдүлүлдж өскх болдж гарчанавдн.

Эн тоотиг күцэхин төлэ мана таньгэчин колхозмудт болн совхозмудт цуг эв-аргэнь бэәнэ.

Малиг сэәнэр увлзүлэд, увлэс мөнд, таргэлнь-цадхлнь авч гарлгэн, телү мет малин төл авлгэна көдлмшт, тохнэтэ. сэн белдвр кегэад, тер көдлмшиг үзмджтэгэяр делгрүлгэн, таньгэчин малин тоог өсклгэна тускар авгдсн даалгэврмуд күцэлгэнд йир ик дөнъ-нөкд болхмн.

Күч-көлсчнрин депутатнрин таньгэчин Советин дөрвдгч сессий шидрхн болв. Таньгэчин колхозмудар болн совхозмудар мал увлзүллгэн ягэдж кегддж йовх болна, дакад малин төл авлгэна көдлмш делгрүллгэнд белдвр ягэдж кегддж йовх болна, эн иим төрмүдэр тер сессий деер күркүндвр болв.

Малиг увлэс сэн чинэтэгэяр мөнд, бүрн-бүтн авч гарна гисн, малин төлиг гару угагэяр сэәнэр бүрдэдж, тууг мөнд хадгэлна гисн, малин өсг, туунэс гаргэдж авгддг им-шүүсиг цааранднь улм икдүлхин төлэ, бий деерән авсн социалистическ даалгэвран сэәнэр күцэхин төлэ ноолдлгэн болджана.

Малин ард йовад, дасад иджлэд, малиг сэәнэр хэлэдж асрдг дассн кесг олт нерднь туурцхасн хөбчнр, малчнр мана таньгэчд бэяцхэнэ. Целинн района „Родина“ колхозд, онъгрсн джилд, дөрвн чабанск бригад, хэрүлдж хэлэдж йовх хөддэн мел цугтагэинь негн чигн гару угагэяр хадгэлчхэв. Эн хөбчнрин нерднь иим: Пovyшев Мандж Дорджиевич, Курдюков Архип Лукич, Сан-

джиев Борис Мукаевич, дакад негнь Комаров Федор Ефимович. Эн района „Ленинский“ совхозд эднлэ алл көдлг долав чабанск бригад бэәнэ. Убушиев, Говаев, Ржевский, Романенко—эн иим хөбчнрин нердэн совхозин көдлмшчнр байр-бахмдж кецхэнэ.

Тоолад, темдглад келэд бэяхла, эврэннь угдэн күрч, бий деерән авсн даалгэврмудан күцэадж, малин сэн асрачнр болдж нердэн туурулцхасн хөбчнрин, үкрчнрин тонь йир олт.

Болв зуг, өмн нуурт йовгч иим малчнрин дамшлтиг олтд тархадж, эднэ өгчэх сүв-селгэяр гардвр келгэн йир тату.

Малин увлзүллгэиг болн малин төл авлгэиг сэәнэр өс делгрүлдж чадхларн, мана таньгэчин колхозмуд, совхозмуд мал өсклгэна тускар эврэннь даалгэврмудан күцэадж чадшго.

Тер төлэд чигн, күч-көлсчнрин депутатнрин таньгэчин Советин дөрвдгч сессий деер, мал увлзүллгэна йовудин болн малин төл авлгэнд белдвр келгэна туск төрмүд сонъсгдсн, эн төрмүд күцэлгэяр, колхозмудин болн совхозмудин көдлмш чангэ шалгэлгэнла харгэулгдв.

Онъгрсн джилин намрар, мал увлзүллгэнд, белдвриг цаглань сэәнэр өс келж чадсн учрар, дакад гидмн болхла, эн джилин увл дулан, джөблн увл болджана гидж тоолсна учрар, зэрм колхозмудин болн совхозмудин толгэачнр, самгэа седкл зүүгэад, малнь эн джилин үвлэр гарула харгэджана.

Целинн района совхозмудт 20 мингэ шаху хөднэ (райисполкомин ахлэчнь үр Силько) йир му чинэтэ. Приютненск районд (райисполкомин ахлэчнь үр Яшкулев) совхозмудин хөдэснь 17 процентнь му чинэтэ. Эдү мет бэядл Сарпинск районд чигн бэәнэ (ахлэчнь үр Джендыков)

Малиг сэәнэр увлзүлдж, увлэс мөнд авч гарлгэнд, малин төл авлгэиг сэәнэр делгрүллгэнд,—манд цуг эв-аргэнь цугэарн бэәнэ. Малиг хэлэх хадгэлх дамг сэн хөбчнр чигн, малд хаша-хаацнь чигн, идх-уухнь чигн, эн тоот цугэар бэәнэ. Зуг эн көдлмшт бэях эндү, дутудунд йовдлмудиг, көдлмшт гаргэгдад бэядг анэху, салнь йовдлмудиг мел цаг түдл уга, йир түргэр уга кех кергтэ.

Эн джилин малин увлзүллгэиг болн малин төл авлгэиг, бидн сэәнэр келж чадхла, эн төрмүдин күцлт—таньгэчин малин өслтд, мана колхозмуд болн совхозмуд даалгэврмудан күцэлгэнднь лавта дөнъ-нөкд болхмн.